

Dobrodošli u šumsku školu

IGRE ZA
ŠUMSKU UČIONICU

Forestry and Environmental Action

Ko smo mi?

Regionalna nevladina mreža **fea** (Inicijativa za šumarstvo i okoliš, eng. *Forestry and Environmental Action*) je osnovana 2007. godine u Sarajevu, BiH, sa glavnom svrhom unapređenja stanja okoliša i šuma u Bosni i Hercegovini i regionu (danas imamo kancelariju i u Beogradu, Srbija).

Od osnivanja, vodeći princip **fea**-e bio je pružanje podrške vlastima i zajednicama, kao i privatnom sektoru u odgovornoj upotrebi prirodnih resursa u skladu sa legitimnim zahtjevima društva.

Sadržaj:

Predgovor	4
Igrom do znanja	5
Postanimo drvo	6
Dodir drveća	7
Igre za buđenje sluha, mirisa, vida	8
Desilo se u šumi! - Uživo sa TV Šuma	9
Pronađi skriveno blago!	10
Pikado šišaricama	11
Arhitekta u šumi	12
Maskembal u šumi	13
Utrka	14
Poklon za šumsku vilu	15
Jelen-jelen-vuk (varijanta „List-list-šišarica“)	17
Divlja mačka	18
Paukova mreža	19
Orlove oči	20
Noć šišmiša i leptira	21
Sve što nam šuma želi reći	22
Dom leptira i srne	23
Dva prijatelja	24
Hiljadu malih ruku	26

Predgovor

Dragi čitaoci,

Pred vama se nalazi Vodič kroz osnove šumske pedagogije. Ovaj vodič osmišljen je sa ciljem da djeci školskog uzrasta približi bitne pojmove vezane za šumu, različite vrste drveća u Bosni i Hercegovini, šumske životinje i dobrobiti koje šuma pruža, na zabavan i inovativan način.

Stranice ovog Vodiča naučit će djecu da je šuma više od drveća. Shvatit će da je šuma životna zajednica mnogo različitih, divnih organizama, koju osim drveća čine i grmovi, zeljaste biljke, brojne šumske životinje, insekti i gljive. Čovjek je davno shvatio da svi ovi organizmi, zajedničkim djelovanjem, život na Zemlji čine mogućim i lijepim. Od čistog zraka i vode, preko drveta i hrane, do mjesta za odmor i rekreaciju – šuma je mjesto kojem je nemoguće naći jednako korisnu zamjenu. Zbog toga je veoma važno da mlađu generaciju naučimo da voli i čuva ovo veliko blago za našu Planetu.

Da bismo savršeni i kompleksni ekosistem kao što je šuma lakše objasnili, koristit ćemo se principima šumske pedagogije. To je disciplina koja se zalaže za inovativniji i moderniji pristup učenju, koji će kroz igru olakšati i učiniti zabavnim proces učenja. S tim u vezi, na stranicama ovog Vodiča, pronaći ćete set igrica, koje će djeci školskog uzrasta pomoći da usvoje nova znanja. Pronaći ćete, također, i par poučnih basni, koje će pomoći u razumijevanju odnosa između životinja u šumi.

Nadamo se da će ovaj Vodič učiniti da djeca zavole i shvate značaj šume kao nezamjenjivog prirodnog resursa, a vama donijeti zabavu i smijeh.

Igrom do znanja

Igra je veoma snažan alat kojim se postiže emocionalna, intelektualna i društvena zrelost djece. Šumarska pedagogija, kao oblast, vrlo rano je uočila dobrobiti učenja kroz igru i visoke rezultate koje djeca u učenju ostvaruju uz dodani element zabave. S tim u vezi, osmišljen je set igrica kojima je cilj djeci približiti tematike šume kao prirodnog ekosistema, zajednice brojnih živih organizama i neohodnosti zaštite šume zbog svih dobrobiti koje pruža. Prvih nekoliko igrica govori općenito o šumi kao prirodnom ekosistemu.

Postanimo drvo

Materijali: nisu potrebni.

Trajanje igre: 10 minuta.

Veličina grupe: po želji nastavnika.

Izvođenje:

U ovoj igri djeca će postati drvo na nekoliko minuta (7-10 minuta). Vrlo važno za djecu je da zapamte da se drveće ne može pomijerati, ono je vezano svojim korijenom za zemljište i ostaje u tom mjestu do kraja života. Međutim, drveće se razvija i raste, a to se najviše vidi na deblu, krošnji i lišću. Zadatak nastavnika je da djecu prije igre upoznaju sa ovim činjenicama, a poželjno bi bilo da djeca prije igre priđu stablu, dodirnu ga, zagrlje i pokušaju pomjeriti. Na taj način će se najbolje upoznati sa svojim zadatkom te biti u mogućnosti što bolje imitirati drvo u nastavku. Samu imitaciju djeca će morati prilagoditi zadacima nastavnika, koji će svojim rečenicama pokušati simulirati prirodu i na taj način otežati igru i pratiti pokrete koje djeca prave. Neki od tih zadataka (rečenica) mogu biti:

- "Danas je lijep i sunčan, ali pomalo vjetrovit dan."
- "Jak vjetar sa sjevera puše cijelu noć i cijelo jutro."
- "Nova godina nam se bliži i snijeg je pao. Djeca su vani, igraju se u snijegu i grudvaju se, a nekoliko grudvi je pogodilo i obližnje stablo."
- "Ove zime je napadalo mnogo snijega koji se nakupio u krošnjama i na granama stabala."
- "Proljeće je probudilo stabla, koja su sretno raširila svoje krošnje i prikazala novo zeleno lišće."
- "Porodica malih vjeverica je napravila svoj dom u krošnji obližnjih stabala i igraju se skačući sa grane na granu."
- "Danas je najljepši dan u godini, bez kiše i vjetra. Sunce grije sve svojim zrakama, a priroda danas diše punim plućima."
- "Orkanski vjetrovi savijaju drveće i skoro da odvajaju stabla od zemlje."

Svaki od ovih zadataka trebao bi trajati jednu minutu. Nastavnici imaju mogućnost modificirati zadatke po sopstvenom nađenju, a također mogu napraviti varijantu u kojoj bi djecu podijelili u dvije grupe, gdje bi jedna grupa imitirala drveće, a druga grupa pogađala šta djeca tačno imitiraju. Na kraju igre, djeca bi trebala nacrtati stablo sa svim njegovim dijelovima koje su zapamtili i naznačiti koji se dijelovi stabla najviše pomjeraju i u kojim situacijama.

Dodir drveća

Materijali: povez koji će djeca vezati oko očiju.

Trajanje igre: nije određeno.

Veličina grupe: parovi.

Izvođenje:

Učenike je potrebno podijeliti u parove gdje jedan učenik svom partneru postavlja povez preko očiju. Nakon toga ima zadatak da ga povede do drveta koje je njihov krajnji cilj. Kada stignu do cilja, učenik s povezom preko očiju treba da stablo što bolje zapamti kako bi ga prepoznao u nastavku igre. To podrazumijeva mirisanje samog drveta i kore, prelazak prstima preko stabla kako bi čulom dodira što bolje zapamtio stablo, itd. Nakon ovoga se vraća sa svojim partnerom na početnu tačku gdje skida povez. Nakon što skine povez, zadatak mu je da pokuša pronaći to isto stablo. Nakon toga, partneri se mijenjaju te učenik koji je skinuo povez ovaj put povez postavlja svom partneru i služi mu kao vodič do novog stabla. Ova igra pozitivno utiče na dječiju orijentaciju u prostoru, snalažljivost i dat će im priliku da se kroz svoja čula zbliže s prirodom.

Igre za buđenje sluha, mirisa, vida

Djeca se koncentrišu na zvukove oko sebe, pamte ih i na kraju upoređuju pojedinačne dojmove.

Upute: Kako bi se povećala spremnost na slušanje kod djece, stisnute šake se mogu opisati kao mikrofoni pomoću kojih će djeca registrovati do 10 različitih zvukova.

Trajanje igre: 15 minuta.

Veličina grupe: mala grupa.

Izvođenje:

Djeca se trebaju poredati u krug sa stisnutim šakama i zatvorenim očima, koncentrišući se na zvukove oko sebe. Za svaki novi zvuk koji prepoznaju, trebaju ispružiti jedan prst. Nakon pet minuta nastavnik daje znak i svi otvaraju oči te govore šta su čuli i iz kojeg smjera su zvukovi dolazili. Ova igra za sobom može povući brojna pitanja kao što su:

- Koji se zvuk prvi čuo?
- Koji je zvuk bio najglasniji?
- Koji su zvukovi bili ugodni, a koji neugodni?
- Koje su zvukove prouzrokovali ljudi?

Utvrdjivanje smjera iz kojeg zvuk dolazi može biti tema razgovora, zbog samog položaja uha: ljudske uši usmjerene su neznatno prema naprijed, zbog čega je ljudima lakše registrovati izvore zvuka ispred sebe u odnosu na one iza sebe. Nastavnici mogu upoznati djecu da životinje biljojedi, koje su plijen velikim zvijerima iz šume, imaju velike uši i mogu registrovati zvuk iz svakog smjera. Na taj način mogu čuti životinje koje ih love. Ako djeca postave ruke na uši tako da prošire ušne školjke, primijetit će da čuju zvukove bolje i jasnije.

Desilo se u šumi! - Uživo sa TV Šuma

Materijali: Nisu potrebni.

Trajanje igre: 15 minuta.

Veličina grupe: po želji nastavnika.

Izvođenje:

Zadatak djece je da pronađu sedam (ili barem pet) interesantnih predmeta u njihovom okruženju od oko 20 metara. Prirodni predmeti imaju prioritet: grančice, lišće, kamenčići itd. Kada prikupe sve materijale, koristeći svoju maštu i kreativnost, potrebno je da naprave izvještaj i smisle priču o tome kako su ovi materijali dospjeli tu i zbog čega su oni bitni za šumu. Svi predmeti trebaju imati logičke poveznice. Djeca po mogućnosti mogu oponašati zvukove šume kako bi što bolje opisali atmosferu koju šuma sa sobom nosi. Nastavnik može podijeliti učenike u parove, manje grupe ili ih slati pojedinačno na zadatak te on kasnije igra ulogu radio/tv reportera i intervjuiše učenike.

Pronađi skriveno blago!

Materijali: mapa koja vodi do blaga, dva primjerka Atlasa dendroflore, desert od šumskog voća za učenike.

Trajanje igre: 15 minuta.

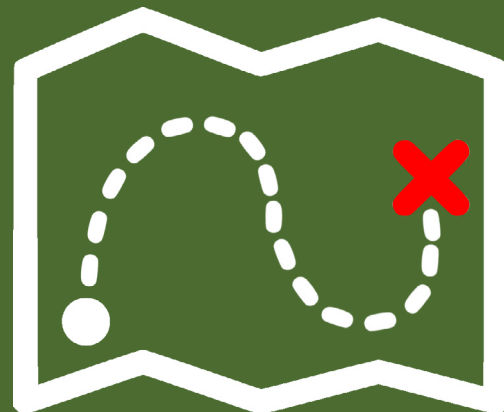
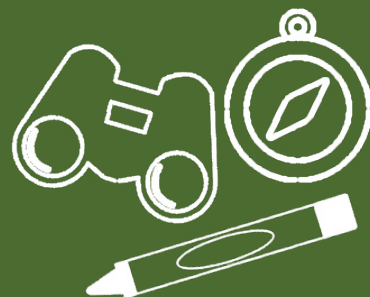

Veličina grupe: do 5 učenika.

Izvođenje:

Djeca su raspoređena u grupe. Na mapi koju im dodjeljuju nastavnici, ucrtane su upute koje vode do skrivenog blaga. Kako bi saznali koji je pravi put koji vodi do blaga, a ne zamka, morat će uspješno pratiti prethodno postavljene znakove na putu. Ako odaberu krivi put, dočekat će ih papir na kojem piše da su diskvalificirani. Nastavnik bira mjesto na koje će sakriti i zamaskirati blago – kompas/busolu za svako dijete iz grupe. Par koji prvi pronađe blago, pobjeđuje! Ostali učesnici, zajedno sa pobjednicima, bit će nagrađeni za trud kratkim predahom i desertom od šumskog voća. Nastavnik će objasniti djeci da je danas orijentacija kroz šumu pojednostavljena upotrebom kompasa i GPS uređajaja koji mnogo olakšavaju posao radnicima u šumi, planinarima, rekreativcima itd.

Pikado šišaricama

Materijali: tabla za pikado, mnogo šišarica.

Trajanje igre: u zavisnosti od broja učenika.

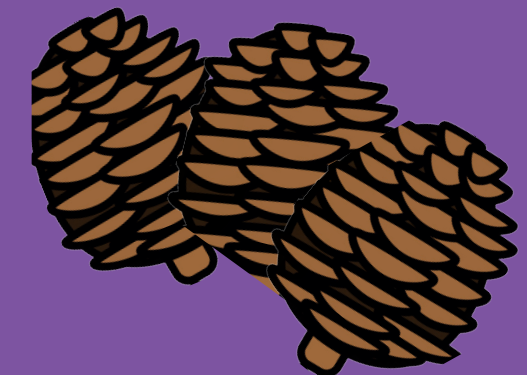

Veličina grupe: pojedinačno.

Izvođenje:

Nastavnik tablu za pikado postavlja na obližnje stablo u prsnoj visini učenika. Djeca su od debla udaljena oko 5 metara. Kao materijal za pogađanje cilja, djeca koriste šišarice. Gađanje mete je pojedinačno, a dijete sa najvećim zbirom bodova je pobjednik.

Arhitekta u šumi

Materijali: šator.

Trajanje igre: 60 minuta.

Veličina grupe: neobavezno.

Izvođenje:

Nastavnik okupi djecu i uz njihovu pomoć zajedno pokušaju postaviti šator za kampovanje. Istovremeno, postavljajući šator, nastavnik objašnjava kako ljudi radi ličnog zadovoljstva dolaze na kampovanje u prirodu i zbog čega je bitno imati adekvatno prenoćište. Djeca daju primjere šta nas sve može zadesiti u šumi ako dođemo bez odgovarajuće opreme (nevrijeme, hladnoća, itd.). Jednom kada se postavi šator, može služiti kao mjesto za predah za djecu nakon igrice.

Maskembal u šumi

Djeca dobijaju bijele maske. Svoje maske ukrašavaju po želji, prekrivajući ih prirodnim materijalima iz šume. Na kraju se organizuje odabir najljepše maske.

Materijali: maske za djecu, različiti prirodni materijali (listovi, iglice, kamenčići, cvjetovi, itd.), ljepilo, makaze.

Trajanje igre: po želji nastavnika.

Veličina grupe: neobavezno.

Izvođenje:

Djeca odlaze u potragu za prirodnim materijalima kojima će ukrasiti maske - traže lišće, cvijeće, šumske plodove i lijepe ih na masku koju prethodno dobiju od nastavnika. Kada se ljepilo osuši, djeca stavljaju maske na lice i organizuje se odabir za najljepšu masku.

Utrka

Djeca trče po unaprijed određenoj stazi s kašikama u njihovim rukama, a u kašikama se nalaze određeni predmeti koji tokom trke ne smiju ispasti.

Materijali: kašike, manje košare ili kante, kesteni, žirovi, manje šišarice.

Trajanje igre: 10 minuta.

Veličina grupe: po želji.

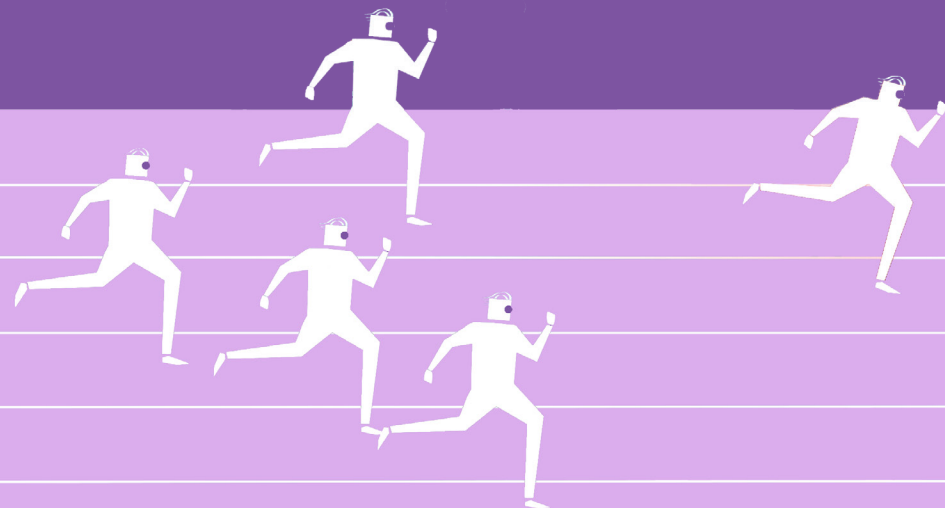

Izvođenje:

Nastavnik je zadužen da odredi stazu kojom će se djeca utrkiivati. Poželjno je da staza počinje i završava nekim stablom. Prvo dijete koje ulazi u utrku na početku staze preuzima kašiku i u njoj neki od predmeta koji je odabran (kesten, žir, šišarica) te počinje trčati. Predmeti koji su unutar kašike se ne smiju držati rukom. Kada dijete stigne do kraja staze, potrebno je obići krug oko stabla kojim staza završava te se trkom vratiti na početak, gdje čeka naredni takmičar, preuzima svoju kašiku s predmetom u njoj i započinje utrku. Nastavnik utrku djece može porediti sa utrkom srndaća ili jelena za život, kada ih vuk lovi. Ovi biljojedi moraju istovremeno biti brzi i veoma pažljivi, da bi došli do cilja – sigurnosti koja im omogućava život.

Varijanta:

Da bi sama utrka bila zanimljivija, može se napraviti simulacija štafete u dvije podijeljene grupe, gdje bi se djeca utrkiivala i takmičila s protivničkom grupom.

Poklon za šumsku vilu

Svrha ove igre je objasniti djeci na zabavan način da otpad koje ljudi razbacuju posvuda nije dio prirodnog okoliša i da isti treba sakupljati na odgovarajućim mjestima.

Materijali: vreća ili korpa za otpad, razni prirodni materijali (šljunak, štapići, lišće u raznim bojama, voće, cvijeće) i vreća za prirodne materijale.

***Napomena:** Poželjno je koristiti papirne ili platnene vreće.

Trajanje igre: 15 minuta.

Veličina grupe: neobavezno.

Izvođenje:

Prirodni materijali i otpad su pokloni koje svako dijete treba dati šumskoj vili (nastavniku/nastavnicu). Prirodne materijale (listovi, cvijeće, kamenčići, itd.) djeca skupljaju u jednu vreću, a otpad u drugu. Na znak nastavnika, djeca odlaze u obližnje područje šume skupljati darove. Nakon nekoliko minuta sakupljanja, oko vile se okupljaju djeca i predaju darove. Vila se raduje svim poklonima od prirodnih materijala i ukrašava prostor oko sebe njima, u malo širem krugu. Također, oko sebe reda i otpad, u užem krugu, a zatim pita djecu šta je bolji poklon za prirodu. Vila može naglasiti i kako otpad predstavlja prepreku na njenom putu u prirodi. Na kraju djeca demonstrativno „oslobađaju“ vilu i omogućuju joj kretanje kupeći otpad u vreću i zajedno ga bacajući.

Drugi set igrice odnosi se na šumu kao zajednicu različitih živih organizama sa specifičnim međusobnim odnosima.

Cilj ove kategorije igara je da djeca shvate sveukupnost različitih živih bića u šumi i njihove isprepletene odnose kada je ishrana i opstanak u pitanju. Potrebno je djeci približiti funkcionisanje lanca ishrane u prirodi, s posebnim akcentom na relaciju lovac – plijen, gdje je potrebno da nauče da postoje tri skupine životinja:

- biljojedi/ herbivori koji istovremeno predstavljaju i plijen,
- mesožderi/ karnivori koji su lovci,
- svaštojedi/ omnivori koji jedu hranu biljnog i životinjskog porijekla.

Brzina, obzirnost, strpljivost i nadmudrivanje su ključne osobine za preživljavanje i formiranje potomstva kod biljojeda.

S obzirom da predstavljaju plijen, biljojedi uvijek moraju biti spremni na bijeg za život. Ukoliko ih lovac uhvati, to znači kako za njih, tako i za njihovo potomstvo kraj „životne rase“, jer u tom slučaju nema ko da vodi brigu o mladuncima. U šumama Bosne i Hercegovine, prisutni su sljedeći biljojedi: srna i košuta, srnadać i jelen, divokoza, zec, vjeverica, puh itd.

Mesožderi (lovci) se hrane biljojedima kako bi preživjeli, a to čine tako što se tiho i strpljivo šunjaju i čekaju na trenutak nepažnje plijena. U lovu izuzetno koriste svoju brzinu i lukavost. Ako ove sposobnosti nisu u dovoljnoj mjeri razvijene, ostaju bez hrane i to za njih, ali i za njihove potomke znači kraj „životne trke“, jer mladi ostaju bez hrane i odgoja da postanu uspješni lovci. Naši najpoznatiji mesožderi su: ris, divlja mačka, vuk, lisica, zmija, ptice grabljivice itd.

Svaštojedi su životinje čiji je probavni sistem osposobljen za iskorištavanje hrane biljnog i životinjskog porijekla. Ovakve životinje su u prednosti nad isključivim biljojedima i mesožderima, jer im je na raspolaganju šira ponuda hrane. Neki od poznatih svaštojeda su: medvjed, divlja svinja, gušteri, ptica gavran, jež itd.

Kroz ove aktivnosti planirano je da se djeci objasni kako još od postanka svijeta traje vječna borba za opstanak kroz koju su životinje vremenom usavršavale svoje takmičarske sposobnosti. Na kraju ovog predavanja nastavnik može povući paralelu s ljudskim rodом, aludirajući da kroz obrazovanje i razvoj intelektualnih sposobnosti, ljudi ostvaruju uslove za opstanak i bolju kvalitetu života, a kroz sportske aktivnosti život dodatno čine dužim, zdravijim i boljim.

Jelen-jelen-vuk (varijanta „List-list-šišarica“)

Materijali: listovi bilo kojih dimenzija i vrsta, šišarke (u slučaju varijante „List-list-šišarka“).

Trajanje igre: 10 minuta.

Veličina grupe: oko 10 učenika u jednoj grupi.

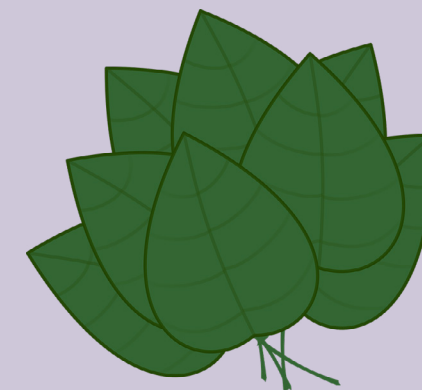

Izvođenje:

Djeca su dodijeljene uloge jelena i vuka, a vuka biraju djeca ili nastavnik. Svi oni koji igraju ulogu jelena sjednu tako da formiraju krug. Učenik koji igra ulogu vuka se kreće oko kruga, dodirujući rame ili glavu svakog jelena. Pri svakom dodiru izgovara riječ „jelen“ do trenutka kada dodirne igrača i izgovori riječ „vuk“. Tada igrač postaje vuk i ganja vuka koji ga je prozvao pokušavajući ga uhvatiti prije nego ovaj zauzme njegovo mjesto u krugu u kojem djeca sjede. Ako prvi vuk stigne na mjesto jelena kojeg je prozvao prije nego ga je ovaj uhvatio, ostaje tu sjediti, a novi vuk kreće s igrom koju je igrao njegov prethodnik.

Varijanta:

Ukoliko se želi kod djece stvoriti veća poveznica sa šumom, konkretno šumskim plodovima i objektima u šumi, moguće je da se umjesto riječi „vuk“ i „jelen“ koriste listovi i šišarice. Igrač koji se kreće oko kruga u ruci drži lišće i šišarice. Pri svakom spuštanju lista ili šišarice on izgovara šta je spustio na rame igrača koji sjedi, a onaj igrač na čije se rame spusti šišarica predstavlja vuka koji ima zadatak da uhvati igrača koji mu je tu šišaricu stavio na rame. Nakon igre nastavnik može okupiti djecu i ispričati im neke zanimljivosti vezane za same materijale koji su korišteni u igri.

Divlja mačka

Materijali: nekoliko malih, plišanih miševa.

Priprema: U blizini mjesta pogodnog za skrivanje igračaka (grmlje, drveće, niski pragovi, zidovi, manje rupe u zemlji), bez prisustva djece nastavnik treba sakriti plišane miševe.

Trajanje igre: 15 minuta.

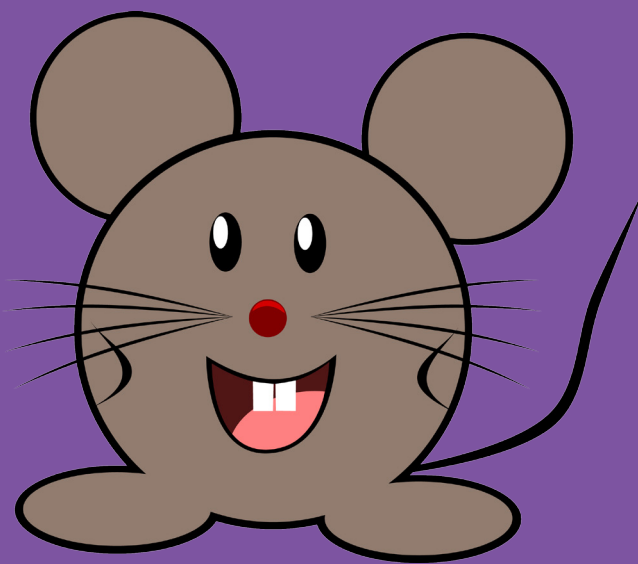

Veličina grupe: neobavezno.

Izvođenje:

Nastavnik okuplja djecu u blizini mjesta na kojima je sakrio igračke. Nakon što se djeca smjeste, potrebno je održati kratko predavanje o šumskim životinjama, s posebnim naglaskom na grabežljivcima, uključujući divlju mačku (kako izgleda, gdje živi, čime se hrani itd.). U ovoj igri djeca imaju ulogu divlje mačke te na znak nastavnika kreću u „lov“ na skrivene plišane miševe, a zadatak je da ih ulove što više. Pobjednik je divlja mačka s najvećim brojem ulovljenim miševa pomoću kojih će prehraniti svoju porodicu.

Paukova mreža

Materijali: paukova mreža.

Trajanje igre: 20 minuta.

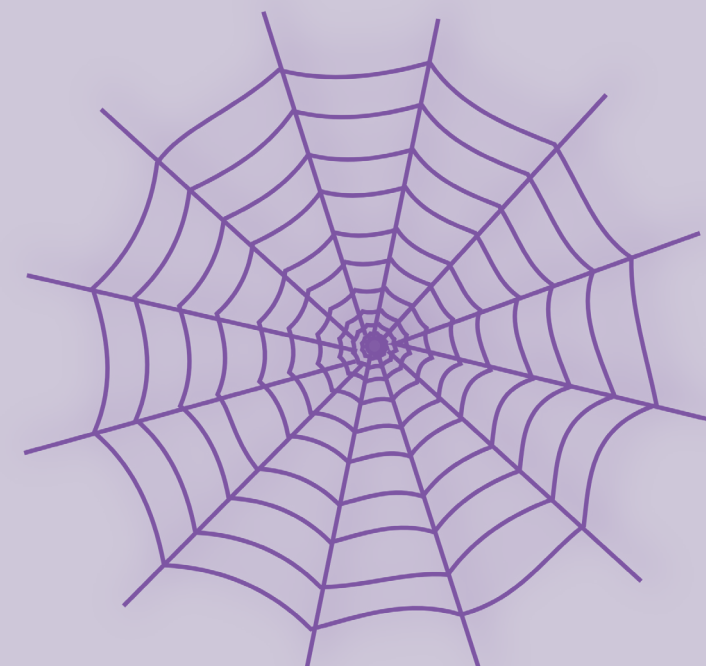

Veličina grupe: po želji nastavnika.

Izvođenje:

Na dva stabla koja nisu mnogo udaljena, veže se platnena mreža ili konopac koji pretstavljaju paukovu mrežu. Djeca su raspoređena u grupe. Nastavnik djeci objašnjava kako paukova mreža za manje insekte od pauka predstavlja veliku opasnost. Pauk plete mrežu kako bi se u njene ljepljive niti uplela sitnija životinja koja za pauka predstavlja hranu. Da bi izbjegle ovakvu opasnost, sitne životinje moraju biti veoma pažljive. Potrebno je da pripadnici grupa kroz prostore/šupljine u mreži pređu na drugu stranu, bez dodirivanja mreže. Grupa čiji članovi prvi prođu kroz paukovu mrežu bez njenog dodirivanja, pobjednička je. S obzirom da su pukotine u paukovoj mreži nepravilnih oblika, ovo će biti veoma zanimljiv zadatak koji zahtjeva spretnost od djece. Djeca u grupi mogu i trebaju pomagati članovima svoje grupe u prolasku kroz prostore/šupljine u mreži.

Orlove oči

Materijali: dvogledi, lišće, grane, kamenčići, šišarke.

Trajanje igre: 5 minuta po grupi.

Veličina grupe: po želji nastavnika.

Izvođenje:

Na prostoru od nekoliko metara u šumi nastavnik treba da okupi učenike. Zadatak učenika je da u periodu od 1 minute što bolje razgledaju prostor ispred sebe i zapamte raspored predmeta u njemu. Nakon isteka vremena, učenici se okrenu, a nastavnik (i ostali učenici) vrše premještanje predmeta dok su učenici leđima okrenuti. Zadatak učesnika igre je da se nakon nastavnikovega znaka okrenu i nabroje što je više moguće promjena u tom prostoru u roku od 1-2 minute. Poslije igre, nastavnik treba upoznati učenike da grabežljiva ptica – orao, svoj veoma dobar vid koristi kako bi ulovila plijen i kako taj plijen sa velike udaljenosti iz zraka opazi, iako se isti kreće. Zatim nastavnik djeci dijeli dvoglede i zajedno posmatraju veoma udaljene predmete u šumi i djeca svoj dobar vid poistovjećuju sa orlovim.

Noć šišmiša i leptira

Materijali: šal kao veo za oči.

Trajanje igre: 20 minuta.

Veličina grupe: u paru, jedno dijete je šišmiš, a drugo leptir.

Izvođenje:

Djeca se drže za ruke i prave širok krug, dok se dvoje djece nalazi u sredini kruga. Jedno dijete ima ulogu šišmiša i ima šal na očima – simbolizirajući slab vid šišmiša. Drugo dijete igra ulogu leptira. Igra započinje kada leptir počne bježati od leptira, a djeca u krugu pljeskanjem usmjeravaju šišmiša da je leptir u blizini. Na osnovu zvuka, šišmiš bi trebao odrediti mjesto leptira i krenuti u lov. Istovremeno, šišmiš bi trebao pljesnuti rukama što je češće moguće u cilju „hvatanja“ leptira i oslobađanja zvuka. Ako šišmiš uhvati leptira, leptir postaje šišmiš, a drugo dijete iz kruga leptir. Prethodni šišmiš se vraća u krug sa ostalom djecom. Na kraju igre, nastavnik objašnjava djeci kako se na ovaj način odvija lov u prirodi te kako se šišmiš orijentise korištenjem visokofrekventnih tonova (nečujni za ljudsko uho) koji nakon odbijanja o obližnje predmete, daju šišmišu informaciju o njihovoj udaljenosti.

Sve što nam šuma želi reći

Naredna cjelina ovog priručnika djeci će približiti brojne dobrobiti koje šuma pruža i skrenuti pažnju na neupitnu potrebu njene zaštite. Potrebno je da djeca razumiju da osim drveta, šuma obezbjeđuje mnoge druge koristi. Neke od njih su:

- Hrana
- Ljekovito bilje
- Raznolikost živog svijeta (biodiverzitet)
- Stanište za mnoge organizme
- Čist zrak
- Čista voda
- Klimatska uravnoteženost
- Skladištenje ugljika i neutralisanje štetnih gasova
- Sprečavanje erozije i bujica
- Edukacija i naučno-istraživački rad
- Mjesto za odmor, rekreaciju i sportske aktivnosti
- Izvor inspiracije i motivacije.

Čovjek je davno shvatio da na planeti Zemlji ne postoji sličan ekosistem kao šuma. Bez dobrobiti koje šuma obezbjeđuje, nemoguće je imati zdravo i odgovarajuće okruženje za život. Sav novac ovog svijeta ne može nadoknaditi čist zrak, ili pitku vodu. Šta će se desiti ako ih jednog dana izgubimo? Razmislite i zapitajte se sljedeće:

- Šta bi to moglo zamijeniti drvo, da šuma ne postoji?
- Gdje bi živjele divlje životinje da nemaju šumu kao dom?
- Da li bi postojale ljekovite biljke od kojih se prave lijekovi, da šuma ne postoji?
- Šta bi čuvalo zemlju od odronjavanja, da nema velikog i snažnog korijenja drveća?

Svaki od scenarija u kojem je uloga šume narušena ili nepostojeća zvuči zastrašujuće. Potrebno je na vrijeme, od ranih godina, učiti o značaju naših šuma, načinima putem kojih ih možemo zaštititi i, zatim, prenositi to znanje drugim generacijama, bile one mlađe ili starije. U nastavku možete pročitati nekoliko basni, koje na poučan i lijep način govore o značaju šume.

Dom leptira i srne

Miris proljeća širio se kroz šumu. Sunce je otjeralo snijeg sa polja, a na požutjeloj, prošlogodišnjoj travi bile su vidljive svježe, svijetlozelene stabljike. Jela, smrča i bor imali su iglice zelenije nego ikad, a na listopadnoj bukvi su pupoljci rađali nove, mlade listove.

Zracima sunca posebno su se obradovali jedna Srna i Leptir. Srna je razigrano skakutala po polju, dok je Leptir energično letio od njenog repa, do prve obližnje visibabe.

- Srno, baš je lijepo što nam je proljeće stiglo! – reče Leptir.
- Jeste Leptitiću, odgovori Srna. Uskoro će naša šuma biti ljepša nego ikad. Obližnje polje je već puno ljubičastih šafrana, a ubrzo se i tvoji drugari insekti bude. Osjeti svježinu čistog zraka i čuj žubor našeg šumskog potoka. Zaista, za nas nema ljepšeg doma od šume.
- Upravu si Srno. Jesi li znala da šuma nije samo za nas utočište? Ona i ljudima pruža smiraj i mnoge druge koristi. Znaš, u gradu je mnogo asfalta zbog kojeg temperature rastu ljeti i preko 40°C! To je skoro nepodnošljivo. Zbog toga će uskoro ljudi iz velikih gradova početi dolaziti u šumu radi čistog zraka i hlada kojeg visoka stabala daju. Neke oduševljava ljekovito bilje koje raste na čistinama proplanaka, dok neki beru gljive. Ljudi pronalaze u šumi ono što im u gradu nedostaje.

- Da, znam da je tako Leptiriću – odgovori Srna. Šuma je idealno mjesto za svako živo biće na Planeti, ali mene nešto drugo brine.
- Šta te brine, Srno? – zabrinuto reče Leptir.
- Bojim se da ljudi ne znaju cijeniti ove ljepote. Jesi li vidio koliko otpada ima kraj one visoke bukve? Jesi li vidio koliko je plastičnih boca u potoku? Ovo je moj dom i jako sam tužna kada se ljudi sa nemarom ophode prema njemu.

Tužna Srna obori pogled i jedna suza joj se otisnu iz oka. Leptir se također rastuži. Znao je da je ovo što Srna govori istina. Ljudi ne cijene dovoljno sve ono što nam šuma pruža i ako ovako nastave da se ophode prema njoj, šuma će izgubiti svoju ljepotu.

Ali, tada se desilo nešto što je njihovu tugu istopilo isto onako, kako su prvi zraci proljetnog sunca topili preostali snježni pokrivač tog popodneva.

Kroz sjenu krošanja nekoliko stabala, vidjeli su grupu djece kako čiste šumu. Djeca su u velike krpene vreće kupili otpad koji je stajao ispod one velike, divne bukve o kojoj je Srna pričala, a učiteljica ih je usmjeravala kako će to činiti i ohrabrujućim riječima potsticala da rade brže i više, jer je to što čine dobro za sve nas.

Kada su ovo vidjeli, sreći Srne i Leptira nije bilo kraja. U njihovim srcima se javi nada da će ljudi ipak cijeniti njihov dom, a suza u Srninom oku pretvori se u široki, iskreni osmijeh. Leptir odleprša do najljepšeg cvijeta na livadi. Srna je poskakivala i lagane noge su je odnijele daleko u šumu.

Djeca su mislila da su svojim prisustvom uplašili ove divne šumske životinje, ali zapravo, oni su im omogućili sreću koju ni Srna, ni Leptir nisu mogli sakriti.

Dva prijatelja

Jedne hladne novembarske noći, u potrazi za hranom do koje nije došao već dva dana, u šumi lijepe, snijegom posute crnogorice, koračao je Vuk. Svojim gipkim tijelom provlačio se između ogranaka jele i smrče, skoro nečujno, ostavljajući za sobom samo vidljivi trag šapa u snijegu. Njegova pojava odisala je snagom, mudrošću, vještinom i iskustvom, ali također i umorom. Zima u šumi je teška, a za izmorenog Vuka koji već dva dana nije jeo, i pokoja Srna koju izdaleka vidi, zna biti prebrza u svome bjegu za život.

Te večeri, u očajnoj potrazi za plijenom, Vuk se spusti na samu granicu šume i čistine te iznenadi i samog sebe ovom odlukom. Na čistini obasjanoj mjesecinom, zateče neočekivano društvo. To je bio Pas.

- Zdravo prijatelju. Šta je tebe dovelo u prostranstva divljine?

- upita Vuk, iznenađen što vidi Psa u šumi.

Pas je, za razliku od Vuka, izgledao zdravo i uhranjeno. Dlaka mu je bila duga i sjajna, a oko vrata je imao ogrlicu sa svojim imenom.

- Zdravo, Vuče. Danas sam se igrao sa jednom Vranom. Pratio sam je i ona me dovela do šume. Sada se nažalost ne znam vratiti i jako mi nedostaje moja kuća i moj dobri Vlasnik.

- Ne brini se. Podi sa mnom i ja ću ti obezbijediti sigurno prenoćište večeras, a sutra rano počni tražiti put natrag kući.

- Mnogo ti hvala Vuče – reče Pas. Jako mi se sviđa tvoja šuma. Čak i zimi, kada je hladno, snježni pokrivač tako lijepo krasi grane stabala i uz mjesječinu iznad nas, sve izgleda kao filmski prizor. Da li slučajno imaš nešto za jelo? Jeo sam jutros i već sam mnogo gladan.

Vuk se nasmija i reče kako on nije imao obrok već dva dana.

- Šuma je moj dom. Ona je divna, ali uvijek nepredvidiva. Nekada imam hrane u izobilju, a ima dana koji mi prođu bez ijednog obroka. Sve zavisi od moga truda i rada. Svaki dan moram tražiti plijen, loviti. U suprotnom neću imati hrane. Znaš, ni biljojedima zimi nije lahko. Snijeg je pokrio skromne zelene prekrivače i oni nekada hodaju kilometrima da bi našli nešto za pojesti.

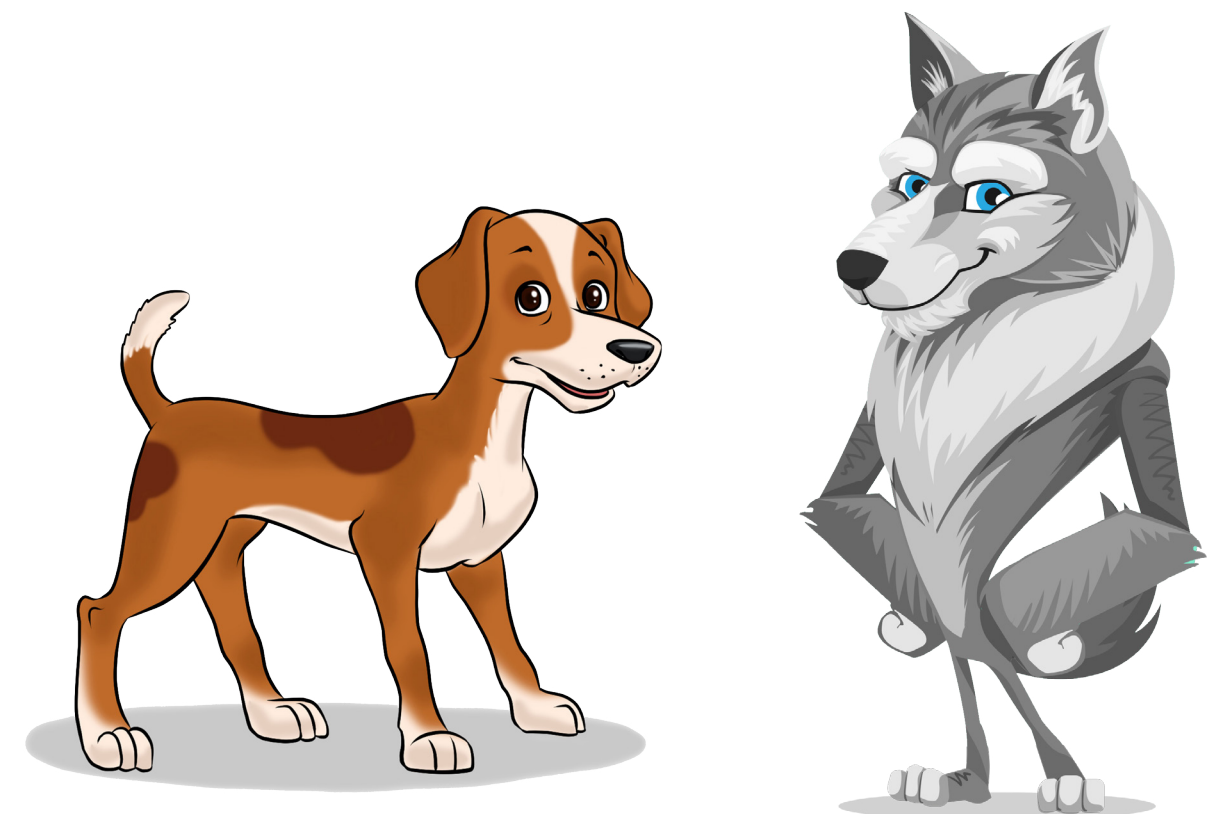
Pas se rastuži. Sjetio se kako mu, u toplome domu, njegov dobri Vlasnik svako jutro servira hranu i kako poslije toga ide u šetnju sa njim. Bilo mu je žao životinja u šumi koje nikada nisu iskusile ovakav život. U šumi su životinje prepuštene prirodi i njenim tokovima. Nema sigurnosti i topline. Same moraju osigurati sigurnost za život. Sve ovo je Psu bilo zastrašujuće i sada se već zabrinuo da se nikada neće vratiti svome Vlasniku. Počeo je Vuku pričati o svome životu u gradu, o svome dobrom Vlasniku i njihovim igrama i šetnjama i rekao mu je da mu je žao što i Vuk ne može imati takav komfort u životu.

Vuk u tom trenutku začuđeno pogleda Psa.

- Ali, prijatelju, meni se takav život ne sviđa! Vjerujem da je tvoj Vlasnik – čovjek prema tebi dobar, ali ja čovjeka vidim kao Lovca. Oni mene i moje drugare iz šume vide kao plijen, krzno i meso. Nikada se ne bih mogao opustiti u blizini čovjeka! Pored toga, ti živiš u maloj kućici za pse. Pogledaj moju šumu. Prostire se svuda gdje tvoj pogled seže! Svo ovo prostranstvo je moj dom. To je moja sloboda! Ne bih je nikada, nizašta dao. Iako smo prijatelji, tebi i meni odgovaraju različite stvari. Ja ću radije danima loviti srnu i biti gladan, ali ću uživati u slobodi da je sam ulovim. A što se tebe tiče, ispričaj mi detaljno gdje se nalazi tvoja kuća i zamolit ćemo ostale šumske životinje da ti pomognu pronaći put ka tvome toplome domu.

- Hvala Vuče! – oduševljeno reče Pas. Upravu si. Svaka životinja je drugačija i posebna na svoj način. Svi imamo različite potrebe i u skladu sa njima živimo. Ipak, ništa od toga ne treba biti prepreka da budemo dobri prijatelji.

Dva prijatelja, Vuk i Pas, krenuše zajedno ka Vukovom utočištu u šumi. Iza njih su ostajali samo otisci u snijegu, nastazicama šumskih puteljaka. Sutradan, odmorninakon dobrog sna, pozdraviše se dvojica prijatelja. Vuk krenu u lov, a Pas u potragu za svojim sigurnim, toplim domom.

Hiljadu malih ruku

U dalekoj šumi, na obali bistre, plave rijeke, živio je skakavac kojeg su sve životinje zvale Travko. Bio je omiljen u šumi. Mravi, žabe, vrapčići, lisica i jelen... svi su voljeli Travka. Svi su ga poznavali.

Travko je uvijek bio nasmijan i koga god sretne, popravio bi mu dan svojom šalom. Mravima bi svaki dan želio sretan i uspješan rad. Jelenu je nekoliko puta spasio život tako što ga svojim zviždukom upozori da opasnost vreba i da je vrijeme za bijeg. Sa vrapčićima je svakog jutra rano pjevurio, a prema svima ostalima bio je veoma ljubazan. Svojim tankim nogama je po čitav dan skakao s lista na list, a sklonište i mjesto za odmor pronalazio je u svome dragom domu, ispod velikog žutog maslačka, kojim se mnogo ponosio.

Ljeto u dalekoj šumi je trajalo svake godine sve kraće i kraće, ali radosne životinje nisu obraćale pažnju na to i uživale su u svakom zraku sunca. Jednog dana, Travko se igrao sa mravima na zelenoj livadi, kada su se nad njima nadvili gusti, tamni oblaci.

- Prijatelji moji, strašna nam se oluja sprema! Trebali bismo što prije krenuti kući! - Travko prekinu igru zabrinut.

- Upravu si Travko, ali ovo je možda lažna uzbuna. Sjećaš se kako je jučer ove iste oblake sunce pobijedilo! Molim te ostani da se igramo, makar još malo! - rekoše mravi, koji su uživali u igri.

- Uredu, ali ako sunce ne izađe za nekoliko minuta, morat ću krenuti kući koja je veoma daleko. - odgovori zabrinuti skakavac koji je i sam volio igru.

Tokovi igre učiniše da i Travko, i Mravi zaborave na loše vrijeme. Prvi udar groma prepao ih je i podsjetio Travka da mora brzo krenuti kući. Požurio je, preskakao po nekoliko listova trave u jednom skoku i kada je došao do kuće, vidio je strašan prizor.

Jaki vjetar i prve kapi kiše su mu uništile dom, a njegov voljeni maslačak bio je savijen do zemlje. Travka obli hladan znoj. Niz lice su mu klizile suze, isto kao što velike kapi kiše klize niz listove biljaka. Kako god bi poredao nekoliko listova jedan na drugi, da se makar malo zaštiti od kiše, vjetar bi iste otpuhao i morao je početi ispočetka. Polahko je gubio nadu. Izmoren je odustao, pao na koljena i tužno oborio glavu.

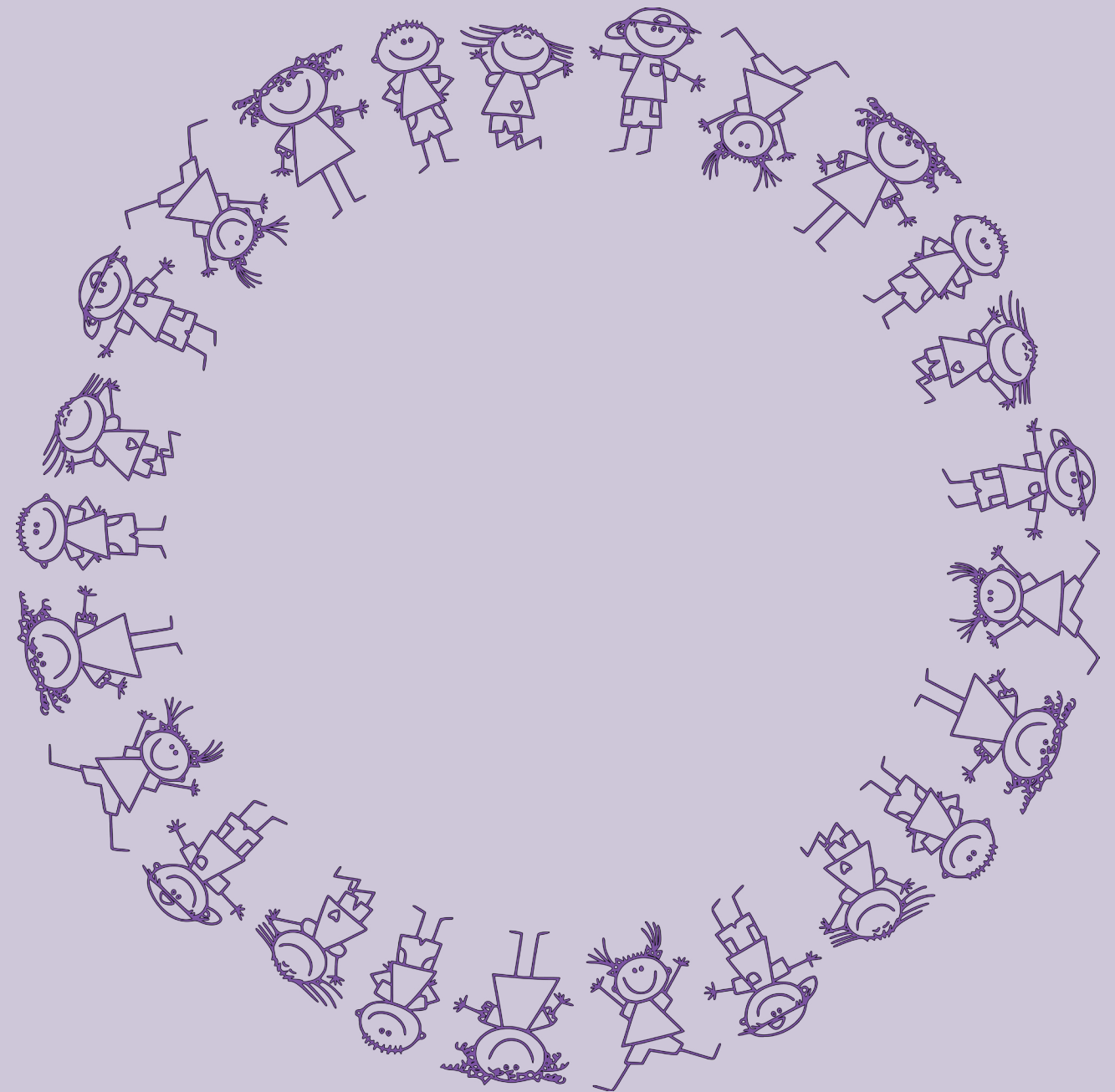
- Nikada više neću vidjeti svoju divnu kuću. Možda se ni moj maslačak neće uspjeti oporaviti. O, tako sam tužan!

U tom trenutku je čuo jaku buku, okrenuo se i ugledao svoje prijatelje iz šume!

Stotine mrava, žabe, ptice, lisica i jelen, hiljadu malih ruku, nisu zaboravili svog prijatelja u nevolji, koji ih je prethodno bezbroj puta usrećio. Ne obazirući se na kišu, brzo i spretno su skakavcu napravili čvrstu kuću, koja će ga zaštititi od pljuska.

Tačno u trenutku kada je Travko ušao u svoj obnovljeni dom i kada su njegovi prijatelji završili posao, počeo je veliki pljusak, a Travko je bio na sigurnom!

Zaspao je od umora, sanjajući kako će se uskoro opet igrati sa svojim prijateljima, a kada se probudio, dočekao ga je najljepši mogući prizor - oporavljeni, žuti maslačak i duga, šarena duga, koja uvijek dođe poslije kiše.

Ovaj Vodič je razvijen kroz Projekat "Upoznavanje nastavnog osoblja i učenika sa principima i praksom šumske pedagogije", koji je podržan od strane Uprave za šumarstvo- Ministarstva privrede Kantona Sarajevo.

Ministarstvo privrede
Kantona Sarajevo

fea

Forestry and Environmental Action

Više informacija o našem radu možete pronaći na:

<https://www.feasee.org>